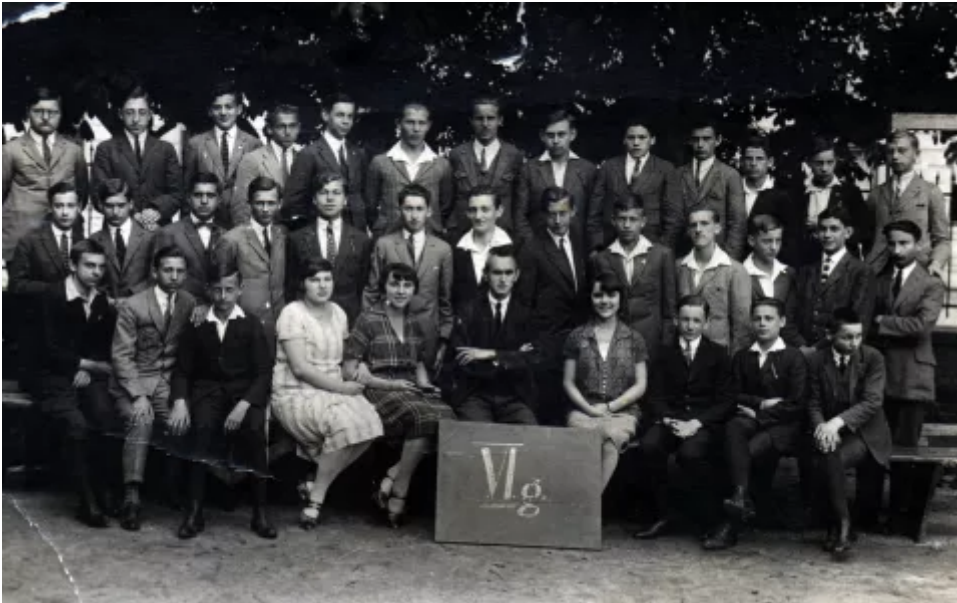

Gimnáziumi Osztálykép

Ez az osztálykép ötödik gimnáziumban készült.

Az elemi után az evangélikus líceumba [lásd: csehszlovák oktatási rendszer] mentem, ez annak idején egyike volt a legjobb középiskoláknak. Ide azok jártak, akik evangélikus vagy református papi pályára készültek. Tényleg volt is egy osztálytársam, aki református pap lett. Elsőrendű iskola volt. Ez volt az úgynevezett konzervatív gimnázium, mert mi a latinon kívül még görögül is tanultunk. Én azt hiszem, hogy a legtöbb diáknál úgy van, hogy a tanár szerint választ kedvenc tantárgyat, ha csak nincs külön tehetsége. Ha egy tanárt megkedvel az ember, az lesz aztán a kedvenc. Nálam két ilyen dolog volt. Az osztályfőnök, aki a latint tanította, az egy undorító pasas volt. Latinból nem volt rossz a bizonyítványom, de nem szerettem. Viszont egy édes aranyos tanárom volt görögből. Görögből egyest kaptam. [A háború előtti iskolarendszerben egyes volt a legjobb jegy és az ötös a legrosszabb, Szlovákiában a mai napig is így osztályoznak. - A szerk.] Annyira szerettem, hogy a mai napig tudok olvasni, írni. De nem ez volt a kedvenc tantárgyam, hanem a történelem. Kiváló, elsőrendű tanárunk volt. Ebben a korban, ami nem jó kor, 14-15-16 évesen, tátott szájjal, halálcsöndben hallgattuk. Pedig nekünk a francia forradalom nem volt olyan nagyon érdekes. De pontosan tudtuk, már csak az ő kedvéért is tanultunk, mert nagyon szerettük, és nagyon kedves volt. Bennem egy kicsit talán mélyebb nyomokat hagyott a történelem, csak aztán a háború után nem volt idő az ilyesmire, mert állásban voltam. De mindig rengeteget olvastam a történelemmel kapcsolatban, és utána hosszú-hosszú évtizedekig történelemmel foglalkoztam, most már az utóbbi években Pozsony város történelme érdekel. A földrajzot is nagyon szerettem, mert kiváló tanár tanította.

Amikor még elemibe jártam, természetesen tanultunk olvasni héberül, írni nem. Nem jól, de azért még olvasok héberül, természetesen a vallást is tanultuk. Amikor az evangélikus iskolába jártam, akkor nagyon jó volt az evangélikusoknak a vallástana [Mert a katolikusoknak és a zsidóknak akkor nem volt órájuk. - A szerk.]. A katolikusokkal télen ródlizni jártunk, arra az órára mindig volt egy ródli eldugva valahová. Ha a katolikusoknak is napközben volt a vallástanára, akkor az evangélikusokkal jártunk mi [zsidók] ródlizni, mert nekünk, zsidóknak nem volt óránk, mert

egyetlenegy tanár akadt volna, aki tanított volna minket délután, de délután egyikünk se ment, mert nem volt kötelező. Viszont a bizonyítványban benne volt ez is a tantárgyak mellett, hogy vallás. Miután nem jártunk, automatikusan megkaptuk az egyest mint a legjobbat.

Velem soha nem éreztették az antiszemitizmust az evangélikus líceumban. Az evangélikus egyház itt mindig elég jó viszonyban volt a zsidó hitközségekkel. A tanárok mind evangélikusok voltak. Az osztályban, ahová én jártam, 34-en voltunk, abból harmincan voltak a fiúk, és eleinte négyen voltak a lányok, aztán már csak hárman maradtunk lányok. Közülük én voltam az egyetlen zsidó lány, de a többi osztályban is csak egy volt. Az egész iskolában összesen négyen voltunk, az egyik éppen érettségizett akkor. A fiúk között kettő volt zsidó. Maximálisan jó barátok voltunk. Engem Vidornak hívtak, és aki mellettem ült, azt a barátomat meg Vidésznek, ezért bennünket mindig együtt hívtak ki. Olyan jóban voltunk, hogy együtt írtuk a feladatokat. Ő lejött hozzánk, nálunk aludt, én elmentem hozzájuk, náluk aludtam. Egyszer vasárnap azt mondja: "Tizenkettőkor van a mise, megyek a dómba. Jössz velem?" Mondom, "és te miért mész oda?" "Hát misére megyek." "Misére és miért?" "Mert én katolikus vagyok." Sosem tudtam, hogy milyen vallású. Elmentem vele a dómba. Megkérdeztem tőle: "Tudod te, hogy én zsidó vagyok?" "És az mit jelent, az mi?" Mondom, "hát semmi, csak hogy tudd. Majd ha ősszel ünnep lesz, elviszlek a zsinagógába". Hát persze hogy jött velem. Ez, amit én most mondok, nem egyedülálló eset, ehhez hasonló számtalan volt.